

ROMÂNIA ACADEMIA DE ȘTIINȚE MEDICALE

BUCUREȘTI, B-dul I.C.Brătianu nr.1, Sector 3, Tel:021/311 53 80; Fax: 021/ 311 53 81

Academia de Științe Medicale, organizație reprezentativă în domeniul cercetării științifice medicale din România și a consacării academice, în temeiul art. 5 pct. 34 din Hotărârea Guvernului nr. 185/2013 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației Naționale, formulăm prezentul raport, prin care vă semnalăm o serie de deficiențe sesizate în derularea programelor componente ale Planului Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare II, pentru perioada 2007 – 2014 (denumit în continuare „PN CDI II”), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 475/2007, cu completările și modificările ulterioare și, totodată, vă solicităm accelerarea procesului de numire a noilor membri ai Consiliului Național al Cercetării Științifice, în considerarea celor expuse mai jos.

RAPORT

CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE

Este cunoscut faptul că cercetarea științifică din România este insuficient finanțată, raportat la nevoile existente și la importanța pe care acest sector ar trebui să o aibă într-o societate modernă. De aceea, dezvoltarea unui sector de cercetare, dezvoltare și inovare performant în condițiile date depinde într-o măsură semnificativă de o utilizare cât mai eficientă a resurselor financiare disponibile și o alocare prioritară a acestora pentru finanțarea grupurilor / proiectelor de cercetare performante, selectate pe baza unor criterii care să promoveze competitivitatea.

Academia de Științe Medicale (denumită în continuare „ASM”) semnalează prin prezentul memoriu deficiențele constatate în derularea competițiilor organizate pentru atribuirea proiectelor în cadrul programelor „Resurse Umane”, „Idei” (competiție lansată în 2012), dar și a programului „Parteneriate” (competiție lansată în 2013, aflată în prezent în derulare), programe componente ale PN CDI II. Aceste nereguli au fost semnalate de către cercetători aflați sub coordonarea ASM și se referă, în special, la modalitatea de desfășurare a competițiilor menționate, din perspectiva capacității tehnice de derulare în bune condiții, a programelor, evaluării proiectelor depuse în cadrul programelor, respectării termenelor și finanțării proiectelor.

Deficiențele amintite sunt de natură a afecta într-o manieră semnificativă alocarea eficientă a fondurilor în cadrul sectorului cercetării și derularea unor proiecte de cercetare, dezvoltare și inovare în măsură să contribuie la dezvoltarea acestui sector.

CADRUL LEGAL PRIVIND DERULAREA PROGRAMELOR COMPONENTE ALE PN CDI II

Modalitățile de atribuire a contractelor de finanțare aferente proiectelor

Implementarea programelor componente ale PN CDI II se realizează pe bază de contracte de finanțare, încheiate în conformitate cu dispozițiile Hotărârii Guvernului nr. 1265/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare și a acțiunilor cuprinse în Planul național de cercetare-dezvoltare și inovare („**HG nr. 1265/2004**“).

Atribuirea contractelor de finanțare se realizează, ca regulă, în sistem competițional și, prin excepție, în mod direct, în condițiile prevăzute de HG nr. 1265/2004.

Rolul Consiliului Național al Cercetării Științifice în derularea programelor componente ale PN CDI II

Consiliul Național al Cercetării Științifice (denumit în continuare „**CNCS**“) asigură, potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 475/2007 privind aprobarea PN CDI II, coordonarea științifică a programelor „Resurse Umane“, „Idei“ și „Capacități“.

Mai precis, potrivit art. 3 alin. (1) din Ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 3794/2011 privind înființarea CNCS, precum și pentru aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a acestuia („**Ordinul nr. 475/2007**“), „*CNCS coordonează științific [subl. ns.] conducerea de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării, denumită în continuare UEFISCDI, a programelor Resurse Umane, Idei și Capacități din cadrul Planului național de cercetare-dezvoltare și inovare II [...].*“

Totodată, potrivit dispozițiilor aceluiași articol, CNCS are următoarele atribuții în legătură cu coordonarea programelor menționate:

- (a) elaborarea (cu sprijinul tehnic al UEFISCDI) a propunerilor de pachete de informații pentru programele de finanțare coordonate;
- (b) stabilirea procedurilor de selecție a experților evaluatori care asigură evaluarea și monitorizarea proiectelor, procedurilor de alocare a proiectelor către evaluatori, procedurilor de evaluare și monitorizare științifică a proiectelor;
- (c) supravegherea și controlul selecției experților evaluatori, alocării proiectelor către evaluatori, proceselor de evaluare și monitorizare științifică a proiectelor, inclusiv în ceea ce privește evitarea conflictului de interese;
- (d) verificarea respectării procedurilor și avizarea rezultatelor evaluării, negocierii și monitorizării științifice.

Așadar, CNCS joacă un rol esențial în implementarea programelor componente ale PN CDI II, în special în cadrul procesului de evaluare a proiectelor, menit să asigure alocarea cât mai eficientă a resurselor financiare disponibile pentru finanțarea proiectelor de cercetare performante.

DEFICIENȚE PRIVIND CAPACITATEA TEHNICĂ DE A DERULA PROGRAMELE

Pe parcursul derulării programelor componente al PN CDI II au fost constatate probleme tehnice ale platformei online destinate depunerii proiectelor, incluzând admiterea unor aplicații care nu au fost finalizate / depuse în termenele limită stabilite succesiv.

Astfel, în cadrul programului „Parteneriate“, din totalul de 2.841 conturi deschise pe platforma UEFISCDI în data de 21 iunie 2013, ora 24:00, 2.190 proiecte figurau ca „finalizate“, 10 conturi cu cereri de finanțare încărcate, dar nefinalizate și 467 conturi în stare de lucru, respectiv 174 conturi inițiate.

Cu toate acestea, numărul final de proiecte depuse și supuse procesului de evaluare a fost 2.203, fără a exista însă explicații privind criteriile și condițiile în care a apărut un număr suplimentar de cereri de finanțare (13 proiecte), față de numărul inițial al proiectelor depuse (2.190).

PROCESUL DE EVALUARE

Deficiențe constatate cu privire la procesul de evaluare a proiectelor ca urmare a demisiei membrilor CNCS

Demisia în bloc a membrilor CNCS, în luna aprilie a anului trecut, nu a fost urmată de numirea unor noi membri care să preia atribuțiile prevăzute în sarcina CNCS prin Regulamentul de organizare și funcționare al acestuia (aprobat prin Ordinul nr. 3794/2011), în ceea ce privește evaluarea și monitorizarea proiectelor din cadrul programelor „Resurse Umane“ și „Idei“.

Având în vedere lipsa oricăror informații privind o nouă componentă a CNCS sau transferul atribuțiilor CNCS către un alt organism cu atribuții în implementarea PN CDI II, inclusiv în ceea ce privește programul „Idei“ aflat în desfășurare la momentul demisiei colective a membrilor CNCS, în luna Aprilie a anului trecut, este neclar cine a îndeplinit atribuțiile menționate sau dacă acestea au fost în mod corespunzător exercitate în procesul de selecție a proiectelor și negociere a contractelor de finanțare aferente.

Subliniem faptul că în perioada ulterioară lunii Aprilie 2013 nu au fost făcute publice informații privind demersurile întreprinse de către organismele abilitate pentru numirea noii componente a CNCS, precum și motivele pentru care, într-un interval așa de mare, nu a fost posibilă numirea / alegerea noilor membri ai CNCS. De notat faptul că din datele prezentate pe site-ul UEFISCDI sau CNCS nu reiese o posibilă desființare a CNCS, dar rubrica „Membri CNCS / Comisii de specialitate“ nu mai poate fi accesată.

Lipsa unui organism științific capabil să coordoneze din punct de vedere științific programele din cadrul PN CDI II are consecințe extrem de grave, afectând în mod negativ desfășurarea coerentă a procesului de implementare a programelor, în special în ceea ce privește evaluarea proiectelor și selecția experților evaluatori.

În aceste condiții, se pune în mod rezonabil întrebarea cine garantează competența evaluatorilor? Erori tehnice și afirmații incorecte au fost frecvent sesizate în cadrul evaluărilor unor cereri de finanțare din competițiile recente, punând sub semnul întrebării calitatea evaluatorilor, unele dintre acestea fiind de natură a discredita pe plan internațional competența autorităților române cu atribuții în domeniul cercetării și, în general, sectorul cercetării din România. Trebuie notat faptul că evaluările amintite pot face obiectul unor audituri efectuate de organisme naționale sau ale Comisiei Europene.

Procedurile de selecție a experților evaluatori, precum și criteriile utilizate pentru selectarea acestora reprezintă aspecte esențiale în cadrul procesului de implementare a programelor componente ale PN CDI II. Or, în contextul în care CNCS nu și-a putut exercita atribuțiile privind stabilirea procedurilor de selecție și supraveghere a selecției experților evaluatori care asigură evaluarea proiectelor depuse în cadrul programelor derulate ulterior demisiei membrilor CNCS, nu se poate determina ce alt organism științific (dacă există) a derulat procedurile de selecție a experților evaluatori și care au fost criteriile avute în vedere.

Precizăm în acest context faptul că, în competițiile anterior supervizate de către CNCS, criteriile de selecție a evaluatorilor (în cea mai mare parte străini) au fost făcute publice, fapt ce a sporit nivelul de transparență în derularea respectivelor competiții. De asemenea, criteriile utilizate au fost unele riguroase, cum ar fi: scorul de influență relativ de cel puțin 4 (dublu față de cerința pentru directorul de proiect al unei aplicații), experiența anterioară în activități de evaluare științifică, obligativitatea de a fi doctor în științe etc.

Apreciem deci că existența unui Consiliu Național al Cercetării Științifice funcțional ar trebui să constituie o preocupare a comunității științifice implicate în sectorul cercetării din România. În lipsa acestuia, procesul de evaluare a proiectelor depuse în cadrul PN CDI II ar putea fi grav afectat, după cum am arătat în cele de mai sus.

Având în vedere cele arătate, solicităm prin prezentul memoriu luarea unor măsuri urgente în vederea accelerării și finalizării procesului de numire a noilor membri ai CNCS, într-o manieră transparentă, și reluarea de către CNCS a atribuțiilor ce îi revin, conform legii.

Lipsa de transparență în procesul de selectare a evaluatorilor la competiția „Parteneriate 2013“ (liste evaluatori și criterii de selecție)

Lipsa unei baze de date cu experți evaluatori la nivel național este de natură a genera suspiciuni legate de procesul de evaluare și corectitudinea selecției evaluatorilor. Conform pachetului de informații PN-II-P4-PC-2011-3 aferent programului Parteneriate „Comisiile de specialitate ale Colegiului Consultativ pentru Cercetare Dezvoltarea și Inovare (CCCDI) analizează opțiunile exprimate în portalul cercetătorilor și recomandă pe cei ce vor fi înregistrați în portalul evaluatorilor www.experti-cdi.ro“.

Prin comparație, numele experților evaluatori care asistă Comisia Europeană sau alte agenții care gestionează fonduri destinate cercetării în implementarea programului Horizon 2020 Framework

Programme trebuie sa fie publicate, împreună cu aria de expertiză, cel puțin o dată pe an pe site-ul acestor agenții de finanțare.

Criteriile de selecție aplicabile la nivel comunitar presupun un nivel înalt de expertiză, o paletă considerabilă și corespunzătoare de competențe, echilibru între mediul academic și instituturile de cercetare, egalitatea de tratament, o distribuție geografică echitabilă, rotația experților etc. De asemenea, conform recomandărilor Global Research Council (organizație științifică recunoscută pe plan internațional) „*evaluatorii ar trebui selectați pe baza unor criterii clare*“.

Din păcate, se poate constata o aplicare necorespunzătoare, la nivel național, a criteriilor amintite.

De asemenea, nu există certitudinea că experții evaluatori respectă reguli de conduita clare, incluzând, între altele, respectarea confidențialității în raport cu alți evaluatori sau cu directorii de proiecte, evaluarea echitabilă a proiectelor, evitarea conflictelor de interese (e.g. evaluări de proiecte cu coordonator sau parteneri din aceeași instituție).

Astfel, din informațiile pe care le deținem, înțelegem că în procesul de evaluare au existat situații în care, după ce directorii de proiect au primit evaluarea individuală (fișa concatenată), au fost informați că unul dintre evaluatori se află în conflict de interese. Asemenea situații ridică semne de întrebare serioase cu privire îndeplinirea de către evaluatori a obligației de raportare a existenței conflictului de interese, precum și cu privire la funcționarea corespunzătoare a sistemului electronic existent, care ar fi trebuit să identifice și semnaleze asemenea situații. Este neclar dacă au fost luate măsuri pentru a preîntâmpina repetarea unor situații precum cele amintite și pentru sancționarea evaluatorilor respectivi.

Mai mult decât atât, în data de 20 ianuarie 2014 pe site-ul UEFISCDI a fost postat un anunț legat de stadiul evaluării proiectelor depuse în cadrul programului „Parteneriate“, din care reiese că 500 din cele 2.203 proiecte au fost evaluate la nivel individual, reprezentând un procent de 22,7% din totalul proiectelor. În acest context, în cazul celor 500 de proiecte evaluate, directorii de proiect au primit deja punctajele evaluării individuale, deși procesul de evaluare nu fusese încheiat pentru toate proiectele depuse în cadrul programului.

Găsim inadmisibilă o asemenea abordare. În orice jurisdicție europeană, rezultatele evaluării se comunică la finalul procesului de evaluare, în același moment pentru toate proiectele, astfel încât perioada de depunere a contestațiilor să fie aceeași pentru toți competitorii, evitându-se astfel și orice posibilă presiune din partea celor nemulțumiți de punctajul primit.

Grila de evaluare și evaluările adiacente

Din informațiile pe care le deținem, înțelegem că factorii de evaluare utilizați de experții evaluatori în evaluarea proiectelor depuse în cadrul programului „Parteneriate“ au fost aplicați diferențiat. Spre exemplu, au fost situații în care, deși nu exista în modelul de CV atașat cererii de finanțare recomandarea de a prezenta factori de impact precum indicele Hirsh, anumiți experți evaluatori au depunctat o propunere pe baza indicelui Hirsh a directorului de proiect, ceea ce denotă o instruire necorespunzătoare a acestora privind procesul de evaluare.

De notat în contextul celor arătate faptul că, în cadrul programului, nu este specificat modul în care sunt instruiți experții evaluatori în ceea ce privește aplicarea factorilor de evaluare. De asemenea, în metodologia de evaluare nu este specificat modul în care sunt selectați raportorii care formează panelurile de evaluare și nici calificările acestora. Având în vedere faptul că evaluarea proiectelor este efectuată de experți diferiți, cu scări de apreciere diferite, este necesară acordarea unei atenții sporite comparării corecte a evaluărilor individuale. Mai mult, din informațiile pe care le deținem, reiese că în mai multe proiecte evaluate deja exista diferențe de 30-40 puncte, sau chiar mai mult între evaluările individuale. Mentionăm că o diferență atât de mare poate duce la nefinanțarea unui proiect: exemplu: dacă un proiect este evaluat de către 2 evaluatori cu 90 de puncte și de al 3-lea cu 50 (sau chiar cu 60), proiectul devine nefinanțabil (dacă finanțarea se face pentru proiecte cu punctaje de 85-90 puncte)

În aceste condiții, este necesară acordarea unei atenții sporite instruirii corespunzătoare a evaluatorilor, astfel încât să se asigure aplicarea coerentă și unitară a factorilor de evaluare, o comparare corectă a evaluărilor individuale, precum și justificarea cât mai obiectivă a rezultatelor evaluării, într-un mod cât mai transparent cu putință.

NERESPECTAREA TERMENELOR STABILITE PRIN CALENDARUL COMPETIȚIEI

Se constată, din păcate, faptul că termenele stabilite inițial prin calendarul competiției nu au fost respectate. Această constatare se întemeiază pe următoarele:

- întârzierea cu aproape un an de la momentul finalizării procesului de evaluare și până la desemnarea proiectelor alese în vederea finanțării în cadrul programelor „Resurse Umane” și „Idei”. Dinamica deosebită a domeniului biomedical, de exemplu, face ca propunerile promițătoare la un anumit moment să „piardă startul” la nivelul competiției internaționale din cauza acestor întârzieri nepermise de mari;
- modificarea succesivă a termenului limită de depunere a proiectelor, fapt care denotă deficiențe grave de organizare și potențiale surse de incorectitudine. Spre exemplu, termenul limită în cazul unei competiții stabilit pentru data de 24.05.2013 a fost modificat, prin note succesive ale Autorității Naționale de Cercetare Științifică, pentru datele de 07.06.2013 (modificare operată la data de 17.15.2013), 17.06.2013 (modificare operată la data de 05.06.2013) și respectiv, 21.06.2013 (modificare operată la data de 14.06.2013). Nerespectarea termenului limită de depunere a proiectelor creează disfuncționalități și nesiguranță pentru grupurile de cercetare, precum și inechități vizavi de propunerile finalizate și depuse anterior modificării termenelor de depunere. Astfel, se creează un avantaj competitiv nejustificat în beneficiul propunerilor înaintate ulterior modificării termenelor limită de depunere.

FINANȚARE

Neregulile semnalate mai sus au ca efect încălcarea principiilor predictibilității și continuității finanțării, precum și subfinanțarea sectorului cercetării fundamentale.

Reducerea la **15% a ratei de succes** pentru competițiile aferente programelor „Idei“, „Resurse Umane“ și „Capacități“ organizate în anul 2012, după ce, în decembrie 2012, UEFISCDI și CNCS au convenit asupra unei rate de succes de 35%, conformă cu bugetul total anunțat prin pachetele de informații pentru toate cele trei competiții, încalcă principiile menționate, afectând în mod semnificativ proiectele aflate în desfășurare.

In consecinta, consideram ca sint necesare urmatoarele masuri:

- **Accelerarea procesului de alegere a unui nou Consiliu National al Cercetarii Stiintifice format din cercetatori recunoscuti pe plan international, cu impact in lumea stiintifica, a caror viziune sa contribuie la crearea unui cadru eficient, lipsit de suspiciuni in cercetarea stiintifica romaneasca**
- **Formarea de comisii de specialitate in procesul de evaluare a programelor componente ale PN CDI II care sa cuprinda cercetatori din fiecare domeniu, capabili sa prezinte o grila de evaluare echitabila si exhaustiva, in functie de criteriile de exigenta ale fiecărei specialitati**
- **Supunerea in dezbatere publica a criteriilor de evaluare, a calendarului de finantare pe urmatorii 5-10 ani, care sa poata sustine o cercetare de calitate, coerenta, cu cheltuieli predictibile. Numai astfel putem sconta pe rezultate vizibile in reviste de specialitate de top sau recunoscute de catre comunitatea stiintifica internationala**